

AZ UNESCO ZENEI VILÁGÖRÖKSÉG.

AZ EMBERISÉG JOBB KEDÉLYŰ ARCA.

AZ UNESCO VILÁGÖRÖKSÉGET AFFÉLE „TÁJAK, KOROK, MÚZEUMOK”-MOZGALOMKÉNT TARTJA SZÁMON A MŰVELT NAGYKÖZÖNSÉG, PEDIG NEM CSAK EGY VADREGÉNYES KANYON, EGY RÉGI KOLTOR VAGY AZ ANDRÁSSY ÚT, NEM CSAK A MEGFOGHATÓ SZÉPSÉG ÉLVEZHET UNESCO-VÉDELME. VAN AZ UNESCO-NAK EGY KEVÉSBÉ ISMERT KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG-LISTÁJA IS, AMELY AZ EMBERISÉG MEGFOGHATATLAN TELJESÍTMÉNYEINEK GYŰJTEMÉNYE: SZOKÁSOK, HAGYOMÁNYOK, TEREMTÉSTÖRTÉNETEK, MESTERSÉGEK ÉS FŐLEG: ZENÉK.

WEYER BALÁZS.

Ez a lista olyan, mint beszabadulni nagyszüleink poros padlására és elszöszmötölni a régi cuccok között. Van közte használhatatlan, de még az is érdekes, viszont nagyon sok mehökkentő, érzelmes, vagy kis tisztogatás után ma megint menő dologra bukkanhatunk.

Az UNESCO 1946-ban alakult, mint az ENSZ kulturális, oktatási és tudományos intézménye, célja a népek közötti együttműködés ezeken a területeken és akárcsak az ENSZ-nek, szinte a Föld minden állama tagja. A védett kulturális hagyományok listáját azonban csak 2009-ben kezdték összeállítani. Az első két évben kilencven-kilencven hagyomány került fel a listára, ami azóta évente körülbelül harminc kulturális hagyománnyal bővül, jelenleg csaknem négyszáz elemből áll. Persze nem mindegyik zenei vonatkozású, van rajta mongol kalligráfia, hagyományos grúz borkészítési módszer, szlovén passiójáték is, vagy például a busójárás. De a legtöbb listázott hagyomány kétségkívül zenei, még azoknak is sokszor része a zene, amelyek alapvetően nem zenei hagyományként kerültek a listára.

Mint minden nemzetközi szervezetnek, ennek is vannak persze politikai gittegyletre jellemző vonásai, de ez alig vesz el az élményből. Sokszor megy a meccselés, hogy mely állam neve alatt fusson egy hagyomány, jóllehet a

rendszer szerencsére megengedni, hogy egy hagyományt többen is patronáljanak – így van például a közép-ázsiai tavaszköszöntő ünnepek, a Novruznak tizenkét gazdája Iraktól Üzbegisztánig, vagy a solymászatnak tizenhét, Szíriától Magyarorszáig. Viszont külön van dél- és észak-koreai *arirang* [ami gyakorlatilag egyetlen népdal, de annyi variációval, hogy az egy egész népdalkincset kiad], amelyek között nyilvánvalóan semmi különbség, az erdélyi legényes tánc pedig tavaly óta egyelőre csak Románia neve alatt szerepel, míg a kecskeduda például Szlovákiáé alatt, de ezekhez utólag is csatlakozhat érdekelt ország (jelen esetben, ha nem lenne világos, a miénk). Az is látszik, hogy nem minden állam jön egyforma mértékben izgalomba a listától – egész Skandináviának például összesen egy védett hagyománya van (egy norvég csónaképítési módszer) és nem azért, mert nem lenne mit levédeniük. Összességében azonban a lista az emberiség szebbik, természetközelibb, érzelmesebb és jobb kedélyű arcát rajzolja ki annál, mint amilyenek a mindennapokban látszik.

A listára úgy kerülhet valami, hogy egy adott állam elkészíti a pályázatidokumentációt, aztán évente egyszer, hagyományosan decemberben döntenek az adott évben védeltséget kapó hagyományokról. 2016 decemberében például negyvenkét taggal bővült a lista. Most

került rá például a jóga és a belga sör, de a zenei felhozatal is jelentős: a kubai rumba, a dominikai merengue, a mauritiusi bhojpuri és a kozák énekek is védeltséget kaptak, és módszertani kategóriában a listára került a Kodály-módszer is, mint a népzene megőrzésének eszköze. Fontos, hogy ilyenkor nem a tokaji borhoz vagy a pármái sonkához hasonló védjegyjoltalomról van szó, tehát ez nem korlátozza a használatot, hanem pusztán erkölcsi védeltséget nyújt és közelebről meg nem határozott kötelezettséget ró a betérjesztő államokra, hogy ezeknek a hagyományoknak az ápolására fordítsanak gondot. Magyarországon a legismertebb ilyen a táncház, amelyet az egyik legjobb hagyományőrzési gyakorlatként tartanak számon. UNESCO-listás még a busójárás, a matyó népművészet és a már említett Kodály-módszer is.

Néhány a legérdekesebb zenei hagyományok közül az UNESCO listájáról:

FREVO (BRAZÍLIA)

A brazil karnevalokhoz legtöbbször Riót és a szambát kötik, de sok helyi karneváli hagyomány létezik. Recife-ben, az ország északi részén nem szambát, hanem frevo-t játszanak és hozzá passo-t táncolnak.

A LEGTÖBB ZENERAJONGÓT

DARANGEN (FÜLÖP-SZIGETEK)

A Fülöp-szigetek egyik muszlim népcsoportjának, a maranao-nak ősi énekelt epósa. Az eposzok mindig hosszúak, de a Darangen rettenetesen az: 72 ezer sorból áll.

PANSORI (KOREA)

Zeneileg és színpadilag túlzott, végletes gesztusok jellemzik. Egy énekes és egy dobos adja elő. Az énekes hol recitál, hol énekel, hol kiabál. Nagyon kemény és hosszú képzésen kell részt venniük az énekeseknek, már csak azért is, mert a repertoár elsajátítása nagyon időigényes: egy előadás akár nyolc órán keresztül is tarthat.

FUJARA (SZLOVÁKIA)

A hatalmas szlovák háromlyukú pásztorfurylya, a fujara másfél-két méter hosszú is lehet. Ennek a nagy méretnek köszönhető a nagyon mély rezonáló hang és a vele együtt hallható magas felhangok.

MUGHAM (AZERBAJDZSÁN)

Azerbajdzsán zenei világának meghatározó műfaja a mugham. Ez félig-meddig klasszikus zene, félig népzene, és az perzsa-arab-török makám rokona. A mughamnak ma is van piaca, vannak világszerte keresett sztárjai, mint Fargana Qasimova vagy Malik Mansurov.

PAGHJELLA (KORZIKA)

A szardíniaihoz hasonló, férfiak által előadott a capella éneklés. Jellemzője, hogy mindig három szólamból áll: a fődallamot éneklő *segundá*-ból, a kísérő *u bassu*-ból és a legmagasabb díszítőszólamból, a *terza*-ból. Érdekessége a paghjellának, hogy egyszerre szakrális és szekuláris: ugyanúgy és ugyanazt énekelhetik egy liturgia részeként, mint a sarki bárban vagy kint a földeken. Leghíresebb művelője napjainkban az A Filetta.

LEELO (ÉSZTORSZÁG)

A leelo-k az észtrországi seto népcsoport asszonykórusai. Annjira alapja ez a seto identitásnak, hogy anélkül talán már el is tűnt volna ez a kicsiny, 13 ezres népcsoport és nyelvük, amely az észtrnek igen erős dialektusa.

/ BALAFON

TOROKNÉNEKLÉS

Mongóliában, Kína mongolok lakta részén, illetve az Oroszország részeként működő Tuvai Köztársaságban művelik. Arrafelé *Khomeei*-nek vagy *hooliin chor*-nak, „torokharmóniának” hívják. Hagyományosan csak ünnepekkor, lovas-, nyilas- vagy birkózóversenyek alkalmával adták elő, ma már azonban vannak nemzetközileg is ismert előadói, mint például a lenyűgöző tuvai Huun-Huur-Tu vagy Sainkho Namtchylak, aki ráadásul nő, ami nem gyakori ebben a műfajban.

TANGÓ (ARGENTÍNA)

Az 1890-es évek végén, Buenos Aires és az uruguayi főváros, Montevideo külvárosából indult, az Afrikából rabszolgának behurcolt feketék és az olasz bevándorlók együttélésének zenei gyümölcseként. A tangó születésének időszakában Buenos Aires lakosságának negyede olasz bevándorlók közül állt. Miközben nyilvánvaló, hogy a tangó védendő zenei hagyomány, a népzene hagyományos felfogás szerinti jegyét alig viseli magán: komponált, városi zene, minden darab szerzője és előadója is ismert.

SUTARTINE (LITVÁNIA)

A sutartinét szinte mindig nők éneklék, több szólamban, illetve egyes variációiban kánonban, vagy a kettő keverékében – attól függ, hányan vesznek részt az éneklésben. Ha ketten énekelnek, *dvejjinė*nek nevezik, ha hárman, *trejjinė*nek, ha négyen, *keturinė*nek, ha pedig többen, akkor *kolektivinė*nek.

BAKSHI (IRÁN)

Irán északkeleti része Khorasan, amelynek vallási és etnikai sokszínűsége miatt alakult ki saját zenei hagyománya. Itt síiták és szunniták, irániak, törökök, kurdok, türkmének egyaránt élnek. Az énekmondókat itt *bakhshi*-nek hívják. Hangszerük a *dotar*, amelynek két húrja van, de még azok közül is az egyik mindig nyitva van, tehát nem fognak le rajta hangot, csak hagyják zengeni, míg a másikon játsszák a dallamot. A zengőhúrt férfihúrnak, a dallamhúrt női húrnak tartják.

FLAMENCO (SPANYOLORSZÁG)

Az Andalúziában, Spanyolország déli részén gyökerező műfaj. Kemény tempója, staccato-i sok feszültséget hordoznak és a témák is gyakrabban fejeznek ki bánatot, mint örömet. A flamenco-előadókat is legalább annyira tisztelik expresszív előadásukért, az átéltségért, mint zenei képességeikért. A flamencóban leginkább gitár kíséri az éneket, de a taps alapvető, szerves része a zenének – olykor csak tapskisérettel is énekelnek flamencót. A műfaj ma is élő, nagy tábora és rengeteg előadója van.

/ FUJARA

BALAFON

Mali, Elefántcsontpart és Burkina Faso közösen kérte a *balafon* védettségét. A balafon, ha lehet ilyet mondani, az egyik legfontosabb hangszer a népzene tudományban, mert nagyon régre visszamenően létezik változatlan formában. Már az 1200-as évekből van róla feljegyzés és azóta is ugyanilyen formában létezik. A balafon olyan, mint egy xylofon. Hangolása pentaton, mérete sokféle lehet. Gyakran hatalmas, annyira, hogy többen is elférnek körülötte a földön ülve, ilyenkor négyen-hatan játszanak egyszerre, mintha egy vacsoraasztalt ülnének körbe.

KLAPA (HORVÁTORSZÁG)

A klapa dalmáciai férfikórus. A férfiak félkörben állnak, négy főtől felfelé bárhányan lehetnek. A szólót mindig tenorhang éneklék. Az énekesek jellemzően amatőrök, a klapa éneklési stílus pedig többnyire kicsit orrhangú és gyakran előfordul benne falzett, azaz féjhang vagy úgynevezett *sotto voce*, azaz fojtott hangú előadás.

FADO (PORTUGÁLIA)

A fadóban benne van a magány, az elvágyódás, a nosztalgia, a tenger végtelensége és az élet végessége. Sokan annak tulajdonítják a fadóból áradó intenzív érzelmeket, hogy a portugálok Európa nyugati végén élve sokáig úgy tartották, hogy ők élnek a világ szélén, utánuk már semmi sincs, csak az óceán. Persze a fado sokkal fiatalabb műfaj a felfedezések koránál, csak a XIX. században alakult ki, első sorban Lisszabonban, hiszen városi műfajról van szó. A tangóhoz hasonlóan szerzői ismeretek, a dalokat zenészek, a szövegeket viszont többnyire költők írják. ⁸

ÉS POPZENÉSZT ÉRJÜK EL HAVONTA. ÉRD EL ŐKET TE IS.

HIRDETÉS.
SZPONZORÁCIÓ.
BRANDED CONTENT.

Bit.ly/Recht hirdetes